

Парайдин уулу Ш.

ЮРИСПРУДЕНЦИЯДА ЖАСАЛМА ИНТЕЛЛЕКТ:
ИШКЕ АШЫРУУ ТОБОКЕЛДИКТЕРИ
Парайдин уулу Ш.

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ЮРИСПРУДЕНЦИИ:
РИСКИ ВНЕДРЕНИЯ
Paraidin uulu Sh.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN JURISPRUDENCE:
RISKS OF IMPLEMENTATION

УДК: 34.096

Бул макалада автор жасалма интеллекттин өнүгүшүн талдап чыкты, анткени ал укуктук ишмердүүлүктө барган сайын маанилүү ролду ойнойт. Убакыттын өтүшү менен компьютерлер көптөгөн юристтерге караганда юридикалык кызматтарды тезирээк көрсөтө алышат. Жасалма интеллекттин юридикалык ишмердүүлүккө жана юридикалык кызматтарды көрсөтүүгө тийгизген таасирин талдоо. Жасалма интеллект технологиялары Азыр жасалма интеллект ар кайсы тармактарында колдонулат: юриспруденцияда, өндүрүштө, финансы, медицина ж.б. ишканалардын бизнес процесстерине кеңири интеграцияланган. Ошондуктан, укуктук талаа жакында өзгөрүүгө дуушар болот деп божомолдоо логикалуу. Документтерди талдоо, тобокелдиктерди баалоо, келишимди даярдоо ж.б. Бул жасалма интеллектти технологиянын өзүнчө формасы катары колдонуу мүмкүнчүлүгүнө негизделген. Юридикалык практикада көптөгөн ырааттуу өзгөрүүлөргө карабастан, орточо жасалма интеллектке негизделген өнүгүүлөр алсыз жасалма интеллекттин мисалдары болуп саналат жана адвокаттын натыйжалуулугун төмөндөтүү каражаты катары колдонулат, бирок аны алмаштырбайт.

Негизги сөздөр: жасалма интеллект, ишмердүүлүк, укуктук талаа, баалоо, өндүрүш, колдонуу, укук, колдонуу.

В этой статье автор проанализировал развитие искусственного интеллекта, поскольку он играет все более важную роль в юридической деятельности. Со временем компьютеры смогут предоставлять юридические услуги быстрее, чем многие юристы. Анализ влияния искусственного интеллекта на юридическую деятельность и предоставление юридических услуг. Технологии искусственного интеллекта в настоящее время используются в различных областях искусственного интеллекта: юриспруденции, производстве, финансах, медицине и т.д., и в значительной степени интегрирован в бизнес-процессы компаний. Поэтому логично предположить, что правовая база скоро изменится. Анализ документов, оценка рисков, подготовка контрактов и т.д. Это основано на возможности использования искусственного интеллекта как отдельного вида технологии. Несмотря на многочисленные последовательные изменения в юридической практике, разработки, основанные на умеренном искусственном интеллекте, являются примерами слабого искусственного интеллекта и используются как средство снижения эффективности работы юриста, но не как его замена.

Ключевые слова: искусственный интеллект, деятельность, правовое поле, оценка, производство, применение, закон, заявка.

In this article, the author analyzed the development of artificial intelligence, since it plays an increasingly important role in legal activity. Over time, computers will be able to provide legal services faster than many lawyers. Analysis of the impact of artificial intelligence on legal activity and the provision of legal services. Artificial intelligence technologies are currently used in various fields of artificial intelligence: law, production, finance, medicine, etc. And is largely integrated into the business processes of companies. Therefore, it is logical to assume that the legal framework will change soon. Analysis of documents, risk assessment, contract preparation, etc. This is based on the possibility of using artificial intelligence as a separate form of technology. Despite numerous consistent changes in legal practice, developments based on moderate artificial intelligence are examples of weak artificial intelligence and are used as a means of reducing the effectiveness of a lawyer, but not as a substitute for it.

Key words: artificial intelligence, activity, legal field, evaluation, production, application, law, application.

Маалыматташтыруу процесстери, укуктарды санариптештирүү биздин жашообузга бекем интеграцияланган. Адам баласынын дүйнөсүн өзгөртө турган жана жашоону олуттуу өзгөртө турган санариптик доорго кирип жатканыбыз маалым. Бул өзгөрүүлөр коомдук турмуштун укуктук чөйрөсүнө

күчтүү таасир этет. Санариптик маалыматтык технологиянын тез өнүгүшү юридикалык технологиялардын өзгөрүшүн да камтыйт. Укуктук технологияларды түшүнүүгө жаңы ыкмалар пайда болууда, санариптештирүүнүн укуктук чындыгына таасирин эске алууну каалаган жаңы классификациялар иштелип жатат, жаңы укуктук структуралар пайда болууда, жаңы социалдык мамилелерди жөнгө салуучу, укуктук жөнгө салуунун чектерин өзгөрткөн ченемдик-укуктук актылар кабыл алынууда.

Юридикалык технологияларды өнүктүрүүнүн эң кызыктуу жана келечектүү багыттарынын бири – ар кандай укуктук көйгөйлөрдү чечүү үчүн жасалма интеллектти колдонуу.

Жарым кылымдан ашуун убакыттан бери жасалма интеллект жаатындагы изилдөөлөрдүн жүрүшүндө ата мекендик жана чет элдик авторлор бул терминдин ар кандай аныктамаларын иштеп чыгышкан, бул илимпоздордун позициясын жана анын изилдөөсүнө болгон мамилесин чагылдырат.

Юридикалык иш-аракет жалпысынан расмий өзгөчөлүктөрү менен гана эмес, ошондой эле өзгөчө укуктук ой жүгүртүү менен мүнөздөлөт, анын зарыл атрибуттары: укуктук аң-сезимдин деңгээли, укуктук психология (сезимдер, эмоциялар); укуктук принциптерди колдонуу жөндөмү; укуктук категориялар, мисалы, актык, чынчылдык, жарандардын ар-намысын, кадыр-баркын же аброюн четке кагуу, таасир этүү абалы, риторика искусствосун чечмелөө, жеке жашоо тажрыйбасы жана башкалар баалуулук компонентин камтыган машина технологиясына баш ийбеген нюанстар жана жасалма интеллект көзөмөлүнөн тышкары.

Мисалы, сот отурумунда адвокаттын сүйлөгөн сөзүнүн таасири, тигил же бул иштин нюанстарына жана кылдат психологиялык картинасына тийип, калыстар тобуна чечүүчү таасирин тийгизет психологиялык тымызын медиация процедуралары тараптарга компромисстик чечимге келүүгө мүмкүндүк берет. Башкача айтканда адвокаттык кесиптин өзгөчөлүгү, формалдуу алкак менен сырттан гана чектелген, бирок олуттуу жеке тажрыйбага, кесипкөйлүккө жана чыгармачылыкка негизделген (ал эми робот-юрист аткара турган профессионалдык активдүүлүктүн төмөндүгүн айтып жатат).

Жасалма интеллект коомдо талкуу жаратууда, юристтер менен судьялар эмоцияга муктаж эмес, ошондуктан робот юридикалык функцияларды аткара алат деген пикирлер жаратууда. Ошол эле учурда айрымдар роботташтыруу юристтерге жардам берет, бирок профессионалды алмаштыра албайт.

Ошондуктан, адатта, адвокаттын фонунда болгон жөндөмдөрү биринчи орунга чыгат. Катуу көндүмдөр, башкача айтканда, «катуу көндүмдөр» жек көрүндү, бирок университетте алынган билим тез эле эскирип калганын түшүнүү керек. Санариптик юрист маалымат эксперттерин аны түшүнгөндөй түшүндүрө алышы керек, башкача айтканда, коммуникатор катары иштеши керек жана бул көндүмдөр үйрөтүлбөйт».

Юрист үчүн Soft & hard skills. Юриспруденция өзгөрүп жатат. Күнүмдүк тапшырмаларды аткарган юристтер аларды автоматташтырылган системаларга өткөрүп бериши керек, алар адам гана кыла ала турган иштерди жасоого бошотушу керек: жакшыраак чечимдерди табуу үчүн критикалык ой жүгүртүүнү, интеллектти жана чыгармачылыкты колдонуу. Ар бир адам өз убактысын кантип өткөрүүнү жана жумушуна жаңы нерсени кантип алып келүүнү өзү тандайт.

Заманбап юрист кандай болуш керек? Ал дайыма жаңы нерселерди үйрөнүп, коомдук иш-чараларда сүйлөп, заманбап технологиялардын негиздерин билет жана жеке бренд эмне экенин түшүнөт. Заманбап юрист өз убактысын баалайт жана натыйжалары үчүн иштейт.

Мыйзам чыгаруу ишмердигинде жасалма интеллект, башкача айтканда, эки багытта колдонулушу мүмкүн: мыйзам чыгаруу ишмердигинин, анын ичинде юридикалык технологиянын керектөөлөрүн тейлөөчү курал катары; келечекте мыйзам чыгаруучу робот катары мыйзамдуу чечимдин долбоорун иштеп чыгуу процессине катышат.

Ошол эле учурда автоматташтыруунун максаттары көбүнесе жасалма интеллект технологиялары киргизилип жаткан чөйрөнүн өзгөчөлүктөрүнөн көз каранды, бирок жалпы элементтер күн сайын документтерди иштеп чыгууга тартылган жумушчулардын жүгүн азайтуу, ошондой эле убакытты кыскартуу болуп саналат.

Укуктарды маалыматташтыруу жана санариптештирүү процесстери биздин жашообузга бекем интеграцияланган. Негизинен, мыйзамды түзүү процесси – бул маалыматтык технология, жасалма интеллект бере турган атайын операциялардын алгоритми. Демек, татаал юридикалык ой жүгүртүүнү жана тактоону талап кылбаган жөнөкөй, укуктук ыкмалар компьютерлерди даярдап, адистерди техникалык жумуштан бошотушу мүмкүн. Мыйзамды түзүүнүн экинчи тарабы – юристтердин жогорку чеберчилигин жана кесипкөйлүгүн талап кылган, келечектеги ченемдик-укуктук актынын илимий

концепциясын түзүү менен жыйынтыкталган изилдөө, аналитикалык, чыгармачыл, социологиялык жана укуктук колдоону талап кылган адистердин интеллектуалдык тармактар аралык аракеттери.

Компьютердик системалардын татаалдыгын жана алардын социалдык системаларга тийгизген таасирин байкап, алардын активдүү өз ара аракеттенүүсүнүн көз карашын кабыл алууга болот. Мыйзам чыгаруу саясатындагы стратегиялык багыттарды аныктоо, чыгармачыл саясий чечимдерди кабыл алуу, укуктук теорияларды иштеп чыгуу интеллектуалдык инвестицияларды жана чыныгы турмуштук тажрыйбаны талап кылат. Бул процесстердеги негизги роль «интеллектуалдык» юристтерге таандык болот. Социологиялык жана статистикалык маалыматтарды иштетүү, сандык анализ, бул чечимдердин кесепеттерин алдын ала айтуунун математикалык ыкмалары, санариптик аргументтерди жана маалыматтын эбегейсиз массаларында «жашырылган» тенденцияларды аныктоо үчүн алгоритмдерди түзүү – бул жасалма интеллект талаасы.

Маалыматтык укук, ошондой эле кибер укук деп аталат, илимдин эки багытын бириктирет – гуманитардык жана маалыматтык технологиядагы Юриспруденция (ИТ). ИТ тармагында мыйзамды кантип колдонууну түшүнүү, тобокелдиктерди көрүү жана аларды азайтуунун жолун көрсөтүү үчүн юрист юриспруденциядан кем эмес, ошондой эле программалоонун негиздерин, иштеп чыгуунун, ишке ашыруунун өзгөчөлүктөрүн жана программалык камсыздоонун иштеши жана ИТ тармагынын концептуалдык аппаратын өздөштүрүү ж.б.

Ошондуктан, анын өзгөчөлүктөрүн жакшы билбеген адвокат үчүн маалыматтык технологияларга байланыштуу укуктук маселелерди тактоо кыйынга турат. Кандай гана тарыхый доор болбосун өз мезгилинин кыйынчылыктарын башынан өткөрөт. Жасалма интеллектти түзүүгө чыгармачылык менен мамиле кылуу керек: адамды физикалык монотондуу эмгектен жана күнүмдүк ой жүгүртүүдөн бошотуу жаман идея эмес. Юридикалык кесипте сот катчысынын, адвокаттын, судьянын жана нотариустун техникалык функциялары автоматташтырылышы мүмкүн. Батыш өлкөлөрүндө санариптик технологиянын өнүгүшү адатта тажрыйбалуу юристтер аткарган жогорку маяналуу жумуштарга да таасирин тийгизди. “Роботтор барган сайын жакшыраак өздөштүрүлгөн үч кесип” (мисалы, фармацевт, юрист жана журналисттин кесиптери) басылмада “Кантип коркпой, роботторду кабыл алса болот” деген бекемдээрлик фрагмент бар. Маалымат доору өзүнүн эрежелерин буйруйт: кээ бир кесиптер жок болот, жаңы кесиптер пайда болот.

Ошентип, натыйжада суроо туулат: юриспруденция тармагына жасалма интеллекттин "кийлигишүүсүнө" кандай жооп берүү керек? Аны кабыл алып, роботтор өнөктөш катары таанылышы керек. Укуктук билим берүү саясатынын стратегиясында, биринчиден, заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды изилдөөгө басым жасоо керек; экинчиден, юристтин жана ИТ адистин билимине жана компетенциясына ээ болгон, санариптик программаларды, алгоритмдерди жана юридикалык ишмердүүлүктүн натыйжаларына эң эффективдүү таасир этүүчү башка өнүмдөрдү биргелешип иштеп чыгууга жөндөмдүү адистердин элиталык тобун даярдоо.

Юристер, болжолдонгон версиясы жумушсуз калбайт, муну робо-юрист мыйзамдар жана юридикалык процедуралар боюнча эң жөнөкөй суроолорго жооп бере алат, бирок мыйзамдар социалдык стандарттар жана адеп-ахлак менен бирге дайыма өзгөрүп турат. Акыр-аягы, мыйзамды чечмелөө компьютерлер жакшы эмес баа берүү үчүн келет. Робот калыстар тобун алмаштыра албайт, анткени алар белгилүү бир топтун акыл-эсин жана моралдык принциптерин чагылдырышы керек жана алар убакыттын өтүшү менен өзгөрүп турат. Мисалы, судья үчүн, жок эле дегенде, сот адилеттигин жүзөгө ашыруу учурунда, «чындык», «гуммандуулук» жана «адилеттик» сыяктуу философиялык жана этикалык категориялар маанилүү, анткени бул баалуулуктар акылга сыярлык коомдун адеп-ахлактык принциптери болуп саналат.

Албетте, жаңы технологиялар дүйнөнү жакшы жакка өзгөртө алат, юристтин ишин оптималдаштырып, кесипкөйлүгүн жогорулатууга мүмкүнчүлүк берет. Бирок, жасалма интеллект эч качан чыгармачылык талап кылынган моралдык жана этикалык аспектилерин бар кесиптердин ордун баса албайт.

Адабияттар:

1. Данилова М.И. Проблема сознания в свете современной науки / М.И. Данилова // Эпомен. – 2019. – №30. – С. 11–19.
2. Колесникова Г.И. Искусственный интеллект: проблемы и перспективы / Г.И. Колесникова // Видеонаука. – 2018. – №2(10). – С. 5.
3. Соколова А.А. Искусственный интеллект в юриспруденции: риски внедрения / А.А. Соколова // Юридическая техника. – 2019. – №13. – С. 350–356.

4. Смертин А. Искусственный интеллект заменит юристов? / А.Смертин. URL: <https://fparf.ru/polemic/opinions/iskusstvenny-intellekt-zamenit-yuristov>
5. Латеральное мышление: методы, развитие, задачи. [Электронный ресурс]. URL: <https://lifemotivation.ru/samorazvitiye/lateralnoe-myshlenie#i-3> (дата обращения: 22.12.2020).
6. Юрист будущего. Какие hard и soft skills должны быть в резюме юриста? [Электронный ресурс]. URL: <https://blog.pravo.tech/yurist-budushhego-kakie-hard-i-soft-skills-dolzhny-byt-v-rezyume-yurista/> (дата обращения: 22.12.2020).